

Mälestuskilde Vabadussõja Rannu lahingust ja mälestuskivist

Sel kevadel, kui avati Vabadussõja Rannu lahingu mälestusmärk, olin üheteistkümnene Abaja küla poiss ja õppisin Aseri kooli kolmandas klassis. Minust neli aastat vanem vend õppis siis Rannu kooli kuuendas klassis. Tema õppis juba ajalugu ja teadis midagi Vabadussõjast ning nägi mälestusmärgi rajamist koolimaja ees lagedal platsil.

Eks ta siis seletas meile poisijuppidele, mis see mälestusmärk tähendab ja õhutas minna avamispäeval kohapeale vaatama. Lääksimegi kümnekesi kambas kodu- ja naaberküllast ning tuli poisse kaugemaltki. Ilm oli sellel päeval pilvine ja jahe, hommikul tibas vähest vihma. Päike päeval lagedale ei tulnud ja õhtupoole tuli merelt külm udu. Koolimäe nõlval oli veel lumelaike.

Rahvast oli koolimaja juurde kogunenud rohkesti ja tuli veel juurdegi – küll jalgsi, hobuvankritega ja jalgratastega. Kohal olid kaitseliitlased, kes lindid varrukalt ja püssid õlal ringi liikusid. Tundsin nende hulgas oma küla mehi ja mehi naaberküladestki. Keset avarat platsi seisis püstise kujuga kivisammas, piiratud tugeva raudketiga.

Ooteaeg venis pikale, oli juba õhtupoolik kui mööda maanteed saabus kohale kolm sõiduauto sõjaväelastega. Ja siis kohe algas avatalitus. Rahvahulk lähenes mälestusmärgile, kaitseliitlased seadsid end viirgudesse ritta ja meid poisse suruti kõrvale ja eestpoolt tahapoole. Enam ei näinud platsi keskele ega kuulnud kõike, mida räägiti. Kõlasid käsklused, kuuldus kõnekatkeid ning üle rahvahulga vajus kirikulaulu kaja. Kõlas kõva kõmaks ja see kordus veel mitmel korral, lasti vist mitmekümnest püssist korraga.

Meie poistekamp pidas talituse lõpuni vastu kuni rahvas koduteele asus ja külalised sõjaväelased koolimajja astusid. Õhtul hiljem oli koolisaalis veel näidendi mängimine, aga meie poisid seda vaatama jääda ei saanud. Koduteel andis see suur rahvapidu meile palju jutuainet ja seda jätkus veel mitmeks nädalaks.

Mõned aastad peale mälestusmärgi avamist leidsin venna märkmikust alljärgnevad read. Ta oli siis Kaitseliidu Kalvi Kompanii Aseri rühma laskeinstruktor (langes II maailmasõjas 1944. aastal Sinimägedes).

4. mail 1930. avati Rannu koolimaja esisel platsil Kaitseliidu Viru Maleva Kalvi kompanii ja Rannu ühiskondlike organisatsioonide poolt püstitatud Eesti Vabadussõja Rannu lahingu mälestusmärk. Pidulikust talitusest võttis osa ligikaudu tuhandepealine rahvahulk. Kohal olid Vabadussõjast osavõtnud, Kaitseliidu Kalvi, Pada ja Püssi kompaniid. Vaimuliku talituse pidas Viru-Nigula koguduse õpetaja A. Alver. Osa võtsid ja kõnelesid I diviisi ülem kindral Tõnisson, Eesti Kaitseliidu ülem kindral Roska, Kaitseliidu Viru Maleva ülem major Vaher ja Rannu lahingu juht kolonel Siemann. Kaitseministri tervitused andis üle kindral Pöder.

Peale avamistalitust pakuti Rannu koolimajas kõrgetele külalistele õhtueine. Õhtul oli koolisaalis peoõhtu, kanti ette Rannu näiteringi poolt B. Kangermanni näidend "Millest kõnelesid kahurid"

On säilinud veel üks mälestuskild, mis kirja pandud minu ema jutustuse järgi 1934.a.

Punaarmee pealetung Vabadussõja esimestel nädalatel Viru rindel oli äge ja kiire. Eesti vastloodud armee keskse varustuse, väheste meeste ja nende puuduliku väljaõppega, oli sunnitud pidama vaid kaitselahinguid ja tuli taganeda. Oli tähtis takistada vaenlase kiiret edasiliikumist ja korrastada ning täiendada armeed vastavalt vajadustele. Ka kahepäevane Rannu lahing 10. ja 11. detsembril 1918.a oli kaitselahing.

Punaarmee sissetungile järgnes aga kohe terror. Algasid punaste madruste salkade poolt vahistamised ja mahalaskmised. Punaarmee toetusel tõstsid pead ka kohalikud võimumed, ähvardades elanike vangistamise ja tribunali. Nii ähvardasid Aseri ja Kunda kommunistid Kalvi valla talupoegi ja paljud neist olid sunnitud põgenemisteele ette võtma. Samal ajal röövisid punaväelased rindejoone üleminekul taludest hobuseid ja toidumoonu.

Ka minu isa ja isa venna elu oli ohus ja olid sunnitud põgenema. Nad olid talupidajad Aseri lähedalt Abaja külast. Tuli laduda toidumoon ja muu varustus rekke ja lahkuda kodust koos taganevate väeüksustega. Teekond algas Rannu lahingu eelõhtul ja viis välja Keilani. Õnneks jäi põgenikuelu lühikeseks. Eesti riigi juhtkond suutis sel raskel ajal armeed täiendada ja sõjameeste võitlusmoraali tõsta ning algas kiire vastupealetung, mis oli edukas ja viis punasalga Virumaalt välja juba 20 veebruariks 1919.a. Võidukate sõjameeste taga saabusid kodukohta tagasi ka põgenikud.

Minu isale, põdura tervisega mehele jätis see kurnav põgenemisteed raske jälje. Ta põdes süvenevat tõbe veel mõned aastad ja lahkus alles noore mehena elavate seast.

Veedi Penek